Упраўленне па адукацыі Фрунзенскага раена г. Мінска
Дзяржаўная ўстанова адукацыі "Сярэдняя школа №41 г. Мінска"

План-канспект урока па вучэбным прадмеце «Чалавек і свет. Мая Радзіма — Беларусь» у 4 класе «СІМВАЛЫ БЕЛАРУСІ. СТВАРЭННЕ ВІРТУАЛЬНАГА ПАДАРОЖЖА»

Намінацыя
«Распрацоўка ўрока з прымяненнем тэхналогій ШІ ў ходзе правядзення вучэбных заняткаў»

Журба Галіна Паўлаўна,
настаўнік пачатковых класаў
вышэйшай кваліфікацыйнай катэгорыі

Минск 2026

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Актуальнасць і навізна

Сучасная адукацыя знаходзіцца на этапе актыўнай лічбавай трансфармацыі. У канцэпцыі развіцця сістэмы адукацыі Рэспублікі Беларусь асаблівая ўвага надаецца фарміраванню ў вучняў функцыянальнай пісьменнасці, у тым ліку лічбавай і інфармацыйнай. Урок па тэме «Сімвалы Беларусі. Стварэнне віртуальнага падарожжа» набывае асаблівую значнасць у кантэксце патрыятычнага выхавання і фарміравання нацыянальнай ідэнтычнасці малодшых школьнікаў.

Актуальнасць распрацоўкі абумоўлена неабходнасцю:

- інтэграцыі традыцыйных метадаў навучання (работа з падручнікам, атласам, контурнай картай) з сучаснымі лічбавымі тэхналогіямі;
- падрыхтоўкі вучняў да жыцця ў свеце, дзе штучны інтэлект (ШІ) становіцца паўсядзенным інструментам працы з інфармацыяй;
- фарміравання ў вучняў пачатковай школы крытычнага мыслення пры ўзаемадзеянні з ШІ-сістэмамі.

Навізна распрацоўкі заключаецца ў наступным:

- упершыню на ўроку «Чалавек і свет» у 4 класе прапануецца сістэмнае выкарыстанне розных тыпаў ШІ-інструментаў (тэкставыя генератыўныя мадэлі, генератары малюнкаў, галасавыя памочнікі) у межах адной тэмы;
- рэалізуецца дыферэнцыраваны падыход праз арганізацыю станцый з розным узроўнем складанасці (базавая станцыя для ўсіх і павышаны ўзровень для адораных вучняў);
- упершыню ўводзіцца этап крытычнага асэнсавання адказаў ІІ («знайсці магчымы недакладны факт», «што было новым, а што вядомым»), што фарміруе ў вучняў навык інфармацыйнай гігіены;
- выкарыстанне ШІ выступае не самамэтай, а сродкам для стварэння ўласнага адукацыйнага прадукту (лічбавая «візітоўка» славутасці).

Мэта і задачы ўрока

Мэта: навучыць вучняў выкарыстоўваць інструменты штучнага інтэлекту для збору, аналізу і прэзентацыі інфармацыі пра сімвалы і славутасці Беларусі з мэтай стварэння ўласнага віртуальнага падарожжа.

Задачы:

-паглыбіць веды пра дзяржаўныя сімвалы і славутасці Беларусі; садзейнічаць фарміраванню навыкаў праектнай дзейнасці, работы з інфармацыяй і лічбавай пісьменнасці праз выкарыстанне інструментаў штучнага інтэлекту (ШІ).

-развіваць крытычнае мысленне, навыкі фармулявання запытаў для ШІ, уменне аналізаваць і сінтэзаваць атрыманыя даныя.

-выхоўваць павагу да культурнай і гістарычнай спадчыны Беларусі, фарміраваць каштоўнаснае стаўленне да малой радзімы.

Апісанне выкарыстоўваемых тэхналогій ШІ

У распрацоўцы выкарыстоўваюцца тры тыпы інструментаў штучнага інтэлекту:

-тэкставыя генератыўныя мадэлі (YandexGPT). Функцыя ва ўроку: стварэнне тэкставай інфармацыі пра славутасці, адаптаванай для ўзросту вучняў; генерацыя аннатацый для пуцевадзіцеля.

-Генератыўныя мадэлі для стварэння малюнкаў (Bing Image Creator, Craiyon)-стварэнне ілюстрацый у дзіцячым стылі для лічбавай «візітоўкі» славутасці.

-Галасавыя памочнікі / тэкставыя чат-боты (Аліса, Siri (з падтрымкай беларускай/рускай мовы))-мадэляванне сітуацыі інтэрв'ю; атрыманне інфармацыі пра малую радзіму.

Асаблівасць выкарыстання: вучні працуюць з ШІ па загадзя прапісаных промтах, што дазваляе сканцэнтравацца на аналізе выніку, а не на тэхнічным баку ўзаемадзеяння. Перад пачаткам работы настаўнік праводзіць інструктаж па бяспечным выкарыстанні інтэрнэту і акцэнтуе ўвагу на неабходнасці крытычнай праверкі фактаў.

Чаканыя вынікі

Асабістыя вынікі:

- выяўленне паважлівых адносін да культурнай спадчыны Беларусі;
- фарміраванне пачатковых навыкаў адказнага і бяспечнага выкарыстання ШІ-інструментаў.

Метапрадметныя вынікі:

- вучні навучацца фармуляваць інфармацыйны запыт для ШІ;
- набудуць вопыт крытычнай ацэнкі інфармацыі, атрыманай з лічбавых крыніц;
- змогуць стварыць уласны лічбавы прадукт (слайд-візітоўку) з выкарыстаннем ШІ-генераваных матэрыялаў;
- развіюць навыкі каманднай працы і публічнага выступлення.

Прадметныя вынікі:

- ведаюць дзяржаўныя сімвалы Рэспублікі Беларусь і тры ключавыя факты пра іх;
- умеюць паказваць на карце асноўныя славутасці краіны;
- могуць назваць 2–3 асаблівасці выбранага аб'екта культурнай спадчыны.

Мэтавая аўдыторыя

Распрацоўка адрасавана вучням 4 класа (узрост 9–10 гадоў). Гэты ўзрост характарызуецца:

- актыўным развіццем пазнавальнай цікавасці;
- гатоўнасцю да выканання праектных заданняў;
- наяўнасцю першапачатковых навыкаў працы з лічбавымі прыладамі (планшэт, камп'ютар);
- здольнасцю да рэфлексіі і элементарнага аналізу.

Урок прадугледжвае дыферэнцыраваны падыход: станцыя 2 арыентавана на вучняў з павышанай вучэбнай матывацыяй і больш сфарміраванымі лічбавымі навыкамі. Станцыі 1, 3, 4 даступны для ўсіх вучняў незалежна ад узроўню падрыхтоўкі.

Абгрунтаванне выбару формаў і метадаў работы

Выбар формаў і метадаў абумоўлены ўзроставымі асаблівасцямі вучняў, пастаўленымі мэтамі і сучаснымі тэндэнцыямі ў адукацыі:

- **станцыйная работа (ратацыя)** дазваляе арганізаваць дзейнасць груп з рознымі тыпамі заданняў, забяспечвае змену відаў дзейнасці, што адпавядае санітарна-гігіенічным патрабаванням і падтрымлівае ўвагу вучняў на працягу ўрока;
- **групавая работа** садзейнічае развіццю камунікатыўных універсальных вучэбных дзеянняў, фарміруе ўменне дамаўляцца, размеркаваць ролі, прэзентаваць вынік. Гэта адпавядае кампетэнтнаснаму падыходу;
- **праблемна-пошукавы метад (станцыя 1)**: вучні самастойна здабываюць веды з розных крыніц (падручнік, атлас, раздатка), што актывізуе пазнавальную дзейнасць і развівае навыкі работы з інфармацыяй;
- **праектны метад (станцыя 2)** забяспечвае практыка-арыентаваны вынік (лічбавая «візітоўка»). Вучні праходзяць поўны цыкл праектнай дзейнасці: выбар тэмы, пошук інфармацыі (з ШІ), стварэнне прадукту, прэзентацыя;
- **метад інтэрв'ю (станцыя 3)** імітуе рэальную камунікатыўную сітуацыю, фарміруе ўменне задаваць пытанні, фіксаваць і аналізаваць адказы. Выкарыстанне ІІ ў ролі «эксперта» робіць працэс актуальным і цікавым для вучняў;
- **крытычнае асэнсаванне інфармацыі (станцыі 2, 3)**-спецыяльна ўключаны этап праверкі фактаў і рэфлексіі «новае / вядомае» фарміруе ў вучняў галоўны навык XXI стагоддзя — інфармацыйную пільнасць і недавер да неверафікаваных даных;
- **наглядна-ілюстрацыйны метад (станцыя 4)**: праца з плакатам і слоганам дазваляе эмацыянальна замацаваць каштоўнасныя адносіны да спадчыны, задзейнічае творчы патэнцыял вучняў;
- **рэфлексія па трох аспектах (тэхналагічным, зместавым, этычным)** забяспечвае сістэмнае асэнсаванне вынікаў урока, дазваляе вучням не толькі ўсвядоміць новыя веды, але і ацаніць інструменты, якімі яны карысталіся, і зрабіць вывад аб межах даверу да ШІ.

Такі падыхід забяспечвае рэалізацыю прынцыпаў свядомасці і актыўнасці, сувязі тэорыі з практыкай, даступнасці і навуковасці, а таксама адпавядае патрабаванням да сучаснага ўрока ва ўмовах лічбавай адукацыі.

План-канспект урока па вучэбным прадмеце
«Чалавек і свет. Мая Радзіма — Беларусь»

Клас: 4

Тэма: «Сімвалы Беларусі. Стварэнне віртуальнага падарожжа»

Тып урока: урок прымянення ведаў і фарміравання ўменняў (урок-падарожжа з элементамі праектнай дзейнасці)

Мэта: навучыць вучняў выкарыстоўваць інструменты штучнага інтэлекту для збору, аналізу і прэзентацыі інфармацыі пра сімвалы і славутасці Беларусі з мэтай стварэння ўласнага віртуальнага падарожжа.

Задачы:

- паглыбіць веды пра дзяржаўныя сімвалы і славутасці Беларусі; садзейнічаць фарміраванню навыкаў праектнай дзейнасці, работы з інфармацыяй і лічбавай пісьменнасці праз выкарыстанне інструментаў штучнага інтэлекту (ШІ).
- развіваць крытычнае мысленне, навыкі фармулявання запытаў для ШІ, уменне аналізаваць і сінтэзаваць атрыманыя даныя.
- выхоўваць павагу да культурнай і гістарычнай спадчыны Беларусі, фарміраваць каштоўнаснае стаўленне да малой радзімы.

Вучэбна-метадычнае забеспячэнне:

1. Падручнік «Чалавек і свет. 4 клас».
2. Атлас «Мая Радзіма — Беларусь».
3. Камп’ютар/планшэт з доступам у інтэрнэт (для станцый 2, 3).
4. Мультымедыя прэзентацыя (Дадатак 1).
5. Раздаткавы матэрыял для станцыі 1 (тэксты, фота).
6. Матэрыялы для творчасці (фарбы, фламастары, стыкеры).

Структура урока (паводле Шамавай Т.І.)

1. Арганізацыйны этап (2 хв.)

Прывітанне, праверка гатоўнасці да ўрока.

Стварэнне эмацыянальнага настрою (відэафрагмент пра прыроду Беларусі або гучанне фрагмента гімна).

2. Этап падрыхтоўкі да актыўнага засваення ведаў (матывацыя і актуалізацыя) (5 хв.)

Паведамленне тэмы і мэт.

Слова настаўніка: «Сення мы станем не проста вучнямі, а даследчыкамі, распрацоўшчыкамі гідаў і журналістамі. Наша мэта — стварыць віртуальны маршрут па Беларусі. Але каб зрабіць гэта цікава, мы звернемся да памочнікаў — тэхналогій штучнага інтэлекту. Давайце з вамі сфармулюем задачы на ўрок і запоўнім «Кошык идэй»».

Актуалізацыя ведаў: Пытанне: «Якія дзяржаўныя сімвалы нашай краіны вы ведаеце? Чаму краіне патрэбны свае сімвалы?»

3. Этап арганізацыі ўзаемадзеяння настаўніка з вучнямі (асноўны этап — работа па станцыях) (25 хв.)

Настаўнік тлумачыць правілы: клас дзеліцца на 4 групы. Кожная група пачынае са сваей станцыі, пасля сігналу адбываецца змена (акрамя станцыі 4, дзе праца ідзе на працягу этапу і абараняецца ў канцы).

Станцыя 1: «Гісторыкі-даследчыкі» (базавы ўзровень)

Дыдактычная задача: арганізаваць самастойную працу вучняў з друкаванымі крыніцамі (падручнік, атлас) для сістэматызацыі інфармацыі.

Змест працы:

Запаўненне табліцы ў сшытку:

1. Дзяржаўныя сімвалы:3 факты пра герб, сцяг, гімн.
2. Славутасць (Нясвіжскі палац / Брэсцкая крэпасць / Белавежская пушча): месца на карце, час стварэння, адна асаблівасць.

Інструменты: падручнік, атлас «Мая Радзіма — Беларусь», кантурныя карты.

Станцыя 2: «Віртуальны гід-распрацоўшчык» (для адораных / павышаны ўзровень)

Дыдактычная задача: навучыць вучняў узаемадзеянню з генератыўным ШІ (тэкст, малюнак) для стварэння лічбавага прадукту.

Змест працы: стварэнне лічбавай «візітоўкі» для славутасці (напрыклад, Мірскі замак).

1. Работа з тэкставым ШІ (YandexGPT)

Промт 1: «Растлумач для чацвертакласніка: чаму Мірскі замак у Беларусі ўваходзіць у спіс ЮНЕСКА? Назаві 3 самыя цікавыя факты пра яго гісторыю. Адказ па-беларуску».

Промт 2: «Прыдумай кароткую (2-3 сказы) захапляльную анатацыю для дзіцячага пуцеводителя пра Мірскі замак, каб зацікавіць наведвальніка. Стыль: пазнавальна і жыва».

2. Работа з генератыўным ШІ для малюнкаў (Bing Image Creator / Craiyon)

Промт: «малюнак, Мірскі замак, Беларусь, стыль дзіцячай ілюстрацыі, сонейка, вакол зяленая трава».

3. Стварэнне прадукту: слайд у Canva (або на аркушы А4) з выявай, праверанымі фактамі і аннатацыяй.

Дыферэнцыяцыя: моцны вучань правярае адзін факт з адказу ШІ па энцыклапедыі.

Станцыя 3: «Мая малая Радзіма: інтэрв'ю з AI-спецыялістам» (камунікатыўны этап)

Дыдактычная задача: развіваць навыкі фармулявання пытанняў і крытычнага аналізу адказаў, атрыманых з дапамогай лічбавых памочнікаў.

Змест працы:

Вучні працуюць у пары: адзін — «журналіст», другі — фіксуе адказы (або выкарыстоўваюць галасавога памочніка Алісу / Siri).

Заданне: сфармуляваць 3 пытанні пра свой родны горад, вёску ці вобласць (напрыклад, Віцебшчына, Полацк, Гомель).

Фіксацыя адказаў.

Крытычнае асэнсаванне: вучні адзначаюць сімвалам «+» новае для сябе, і «!» — тое, што ўжо ведалі.

Станцыя 4: «Камунікатыўны цэнтр: захаваем прыгажосць» (праектна-рэфлексіўны этап)

Дыдактычная задача: арганізаваць калектыўнае абмеркаванне і замацаваць каштоўнаснае стаўленне да спадчыны праз творчую дзейнасць.

Змест працы: група распрацоўвае эскіз плаката або слоган-заклік «Беражы спадчыну Беларусі!».

Абмеркаванне: «Чаму важна захоўваць помнікі?»

Праца з фламастарамі, фарбамі, стыкерамі.

Падрыхтоўка 2-хвіліннага выступлення.

4. Этап кантролю і самакантролю (5 хв.)

Прэзентацыя работ са станцыі 4 («Камунікатыўны цэнтр»): выступленне груп са сваімі плакатамі/слоганамі.

Абарона праектаў са станцыі 2 («Віртуальны гід»): дэманстрацыя 1-2 найлепшых слайдаў.

5. Этап падвядзення вынікаў і рэфлексіі (5 хв.)

Настаўнік арганізуе гутарку па пытаннях рэфлексіі:

1. Тэхналагічны аспект: «Які інструмент (тэкставы ШІ, генератар малюнкаў, галасавы памочнік) быў самым карысным на вашай станцыі? Чаму?»

2. Зместавы аспект: «Які новы факт пра Беларусь сення вас здзівіў больш за ўсе?»

3. Этычны аспект (галоўны вывад урока): «Ці можна цалкам давяраць таму, што распавеў ШІ-памочнік? Што трэба зрабіць, каб праверыць інфармацыю?» (Адказ: праверыць у падручніку, энцыклапедыі, атласе).

6. Этап інфармацыі аб дамашнім заданні (3 хв.)

Абавязковае: завяршыць афармленне табліцы «Сімвалы і славутасці», калі яна не была завершана на станцыі 1.

Па жаданні (творчае): разам з бацькамі стварыць адзін QR-код, які вядзе да віртуальнай экскурсіі па славутасці нашай краіны (з выкарыстаннем ШІ або гатовых рэсурсаў), і прынесці яго на наступны ўрок для стварэння агульнакласнай «Жывой карты».

СПІС ВЫКАРЫСТАННАЙ ЛІТАРАТУРЫ

1. Аб змяненні законаў па пытаннях забеспячэння правоў дзяцей [Электронны рэсурс] : Закон Рэсп. Беларусь, 16 ліп. 2025 г., № 38-З // ЭТАЛОН. – Мінск, 2026.Белозерова Т. И., Прахова С. В., Бойкова Т. Е. Квест в образовательном процессе // Современные тенденции развития науки и технологий. 2016. № 2-7. С. 9–12.

2. Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адукацыі [Электронны рэсурс] : 13 студз. 2011 г., № 243-З : прыняты Палатай прадстаўнікоў 2 снеж. 2010 г. : у рэд. Закона Рэсп. Беларусь ад 05.12.2024 // ЭТАЛОН. – Мінск, 2026.

3. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце «Чалавек і свет. Мая Радзіма — Беларусь» для IV класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання і выхавання / М-ва адукацыі Рэсп. Беларусь. – Мінск : Нац. ін-т адукацыі, 2025. – 32 с.

4. Крук, А. У. Сучасныя падыходы да выкладання прадмета «Чалавек і свет» ў пачатковай школе / А. У. Крук // Пачатковая школа. – 2023. – № 4. – С. 12–17.

5. Кавалеўская, Т. І. Фарміраванне грамадзянскасці і патрыятызму ў вучняў пачатковых класаў сродкамі вучэбнага прадмета «Мая Радзіма — Беларусь» / Т. І. Кавалеўская // Веснік адукацыі. – 2022. – № 11. – С. 48–54.

6. Сіманоўская, Н. М. Выкарыстанне тэхналогій штучнага інтэлекту ў адукацыйным працэсе пачатковай школы / Н. М. Сіманоўская // Веснік Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта. – 2024. – Т. 33, № 2. – С. 89–95.

7. Настаўнік і час: інтэграцыя педагагічных і лічбавых тэхналогій : матэрыялы рэсп. навук.-практ. канф., Мінск, 25–26 кастр. 2023 г. / Беларус. дзярж. пед. ун-т імя М. Танка ; рэдкал.: А. В. Пазняк [і інш.]. – Мінск : БДПУ, 2024. – 210 с.

Дадатак 1

Мультымедыя прэзентацыя да ўрока па вучэбным прадмеце «Чалавек і свет. Мая Радзіма — Беларусь» па тэме «Сімвалы Беларусі. Стварэнне віртуальнага падарожжа»

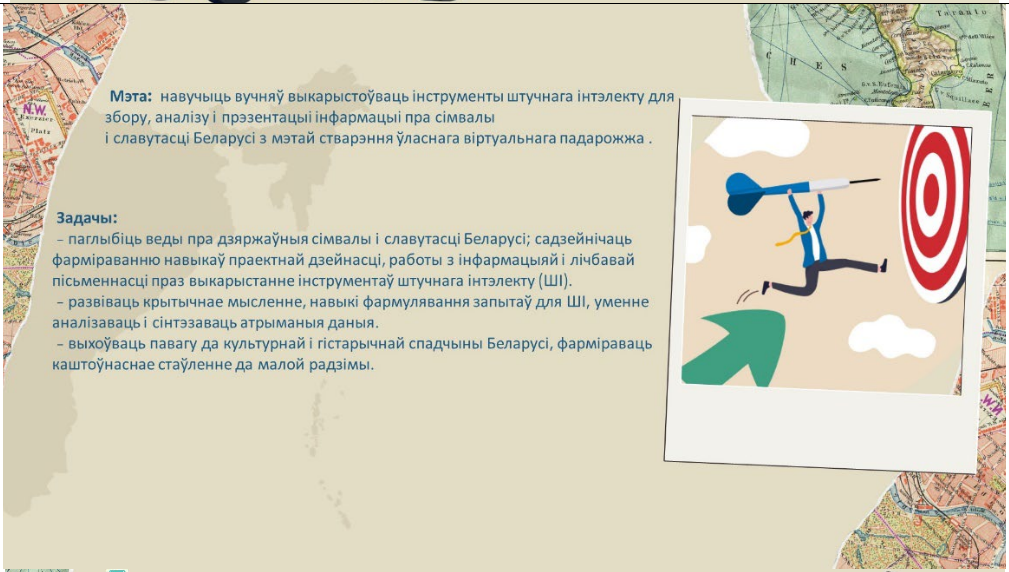

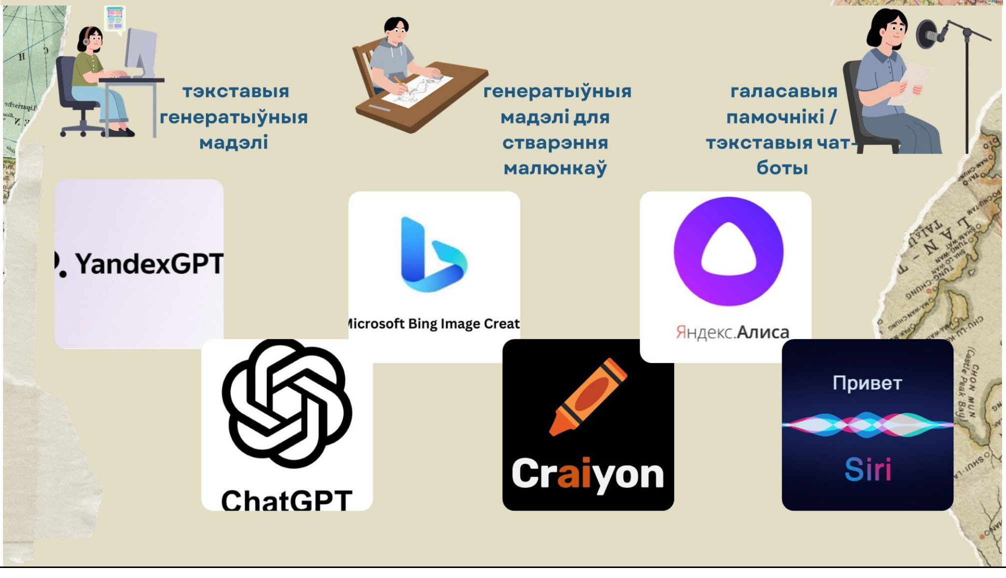

Дадатак 1 працяг